

ПРОГРАМА
для загальноосвітніх навчальних закладів
курсу за вибором
«ФІНАНСОВО-ГРАМОТНИЙ
СПОЖИВАЧ»

6 клас

За загальною редакцією доктора економічних наук, професора Смовженко Т.С.
Автори: Ткаченко Н.В. – завідувач кафедри фінансів Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ), доктор економічних наук, професор
Довгань А.І. – доцент кафедри педагогіки і психології Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, кандидат географічних наук, доцент
Часнікова О.В. – доцент кафедри педагогічної майстерності Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, кандидат педагогічних наук
Рябова О.Б. – Університет банківської справи Національного банку України (м. Київ), кандидат педагогічних наук
Лапішко З.Я. – доцент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ), кандидат економічних наук, доцент та інші.

«Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» комісією з економіки Науково-методичної ради з питань освіти МОН України лист Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 29.05.2015 № 14.1/12-Г-328

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фінансовий аспект торкається практично всіх сфер життєдіяльності сучасної людини. У процесі придбання товарів та послуг також виникають грошові відносини між продавцями та споживачами. Урегулюванню цих відносин сприяє обізнаність сторін у сфері захисту прав споживачів. Разом з тим фінансова грамотність дозволяє людині управляти своїм економічним благополуччям: бути раціональним споживачем, ефективним інвестором, успішним підприємцем. Фінансово обізнані люди ефективно планують і використовують особистий бюджет, приймають відповідальні рішення у сфері особистих фінансів, намагаються уникати зайвої особистої заборгованості; вільно орієнтуються на товарному ринку та ринку послуг; у тому числі у послугах і продуктах, що пропонуються фінансовими установами. Фінансово-обізнані споживачі розпізнають загрози і знижують ризики шахрайства з боку потенційно недобросовісних учасників ринку. І навпаки, відсутність елементарних фінансових знань і навичок обмежує можливості громадян щодо прийняття правильних рішень, та є перешкодою для розвитку окремих фінансових інструментів і сегментів ринку.

Створення умов, які стимулюють учнів до підвищення рівня фінансової та споживчої культури, соціальної адаптації є одним із завдань шкільної освіти. Дана програма націлена на підвищення рівня споживчих і фінансових знань школярів.

Програма навчального курсу за вибором «Фінансово-грамотний споживач» пропонується для вивчення учнями 6 класу і розрахована на один рік вивчення за двома варіантами: А – 17 годин і Б – 35 годин.

Метою курсу є підвищення рівня фінансової компетентності учнів 6 класу, формування навичок раціональної споживчої поведінки, розвиток раціонального економічного мислення.

Головними **завданнями** курсу є:

- ознайомити учнів з основними поняттями курсу; правами та обов'язками споживачів та з існуючою в Україні системою захисту цих прав;
- сформувати усвідомлення корисності бути грамотним споживачем;
- навчитися приймати раціональні споживчі рішення стосовно особистих фінансових питань;
- навчитися дотримуватися певних правил фінансової поведінки;
- формувати грамотну споживчу поведінку, культуру взаємовідносин споживача та інших учасників ринку.

Структура курсу

Програма курсу будується за такими змістовими лініями:

Розділ І. ПРАКТИКА СПОЖИВАННЯ

Розділ ІІ. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СПОЖИВАЧІВ

Розділ ІІІ. ЕТИКА ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

Цей навчальний курс має прикладний характер. Програмою передбачено використання діяльнісного підходу до навчання. Практичні роботи, навчальні ігри, ситуативні вправи, проекти дозволять учням зрозуміти взаємозв'язок навчального матеріалу з життєвою практикою. Це дасть можливість закріпити знання і сформувати

практичні уміння, необхідні для здійснення раціональної фінансово-економічної діяльності.

Курс є актуальним, практично спрямованим і передбачає можливість застосування інтерактивних форм навчання у поєднанні із сучасними освітніми технологіями.

Програмою передбачено ознайомлення з різноманітними поняттями споживчої тематики. Важливим є безпосередній зв'язок навчального матеріалу з життєвою практикою та інтересами кожної людини.

Це допоможе формуванню адекватної самооцінки учнів, утвердженню їх як особистості, дасть уяву про дії у різних життєвих ситуаціях, допоможе соціальній адаптації.

**Навчальна програма
«ФІНАНСОВО-ГРАМОТНИЙ СПОЖИВАЧ»
17 (35) годин**

№ з/п	К-ть годин		Назва теми, зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	А	Б		
Вступ				
1.	1	3	Тема 1. Гроші та їх роль в суспільстві. Гроші та їх роль в суспільстві. Історія виникнення та еволюція грошей. Грошові відносини. Фінансова система країни. Види грошей в сучасному світі.	Учень/учениця: <i>має загальне уявлення про грошові відносини; розрізняє поняття «гроші», «фінанси»; розповідає про історію виникнення та еволюцію грошей; розуміє значення грошей в сучасних суспільних відносинах</i>
2.	1	1	<i>Віртуальна екскурсія в «Музей грошей Національного банку України».</i>	Учень/учениця: <i>знає історію національної грошової одиниці – гривні; розрізняє види грошей; називає грошові одиниці найбільших країн світу</i>
Розділ І. ПРАКТИКА СПОЖИВАННЯ				
3.	1	2	Тема 2. Хочу купити товар. Товар. Як формується ціна товару. Вимоги до якості товарів. Стандарти якості. Планування покупок, акції, знижки.	Учень/учениця: <i>розрізняє товари та послуги; визначає якість товарів та послуг; уміє робити обґрунтований вибір якісних товарів та послуг; розуміє механізм формування ціни на товар</i>
4.	1	2	Тема 3. Хочу отримати послугу. Послуга. Види послуг. Вимоги до визначення якості послуг. Ринок послуг в Україні та світі.	Учень/учениця: <i>усвідомлює значення розвитку ринку послуг для підвищення рівня життя; розрізняє окремі види послуг; визначає якість отриманих послуг</i>
5.	1	3	Тема 4. Купівля товарів в магазині, на ринку, вулична торгівля. Купівля товарів. Розрахунок за товар чи послугу. Каса, pos-термінал. Касовий чек.	Учень/учениця: <i>розрізняє особливості купівлі товарів у магазині та на ринку; аналізує інформацію з касового чеку; розуміє як здійснюються грошові операції через касу та pos-термінал; уміє самостійно оплачувати товари та послуги</i>
6.	1	2	Тема 5. Купівля товарів в мережі Інтернет. Інтернет-торгівля. Інтернет-магазини та інтернет-аукціони.	Учень/учениця <i>визначає переваги та недоліки Інтернет-торгівлі; аналізує інформацію про товари та послуги в мережі Інтернет;</i>

				<i>співставляє</i> інформацію про ціни та якість товарів і послуг
7.	1	3	Тема 6. Фінансовий суверенітет споживача. Суверенітет споживача. Що впливає на споживчий вибір? Реклама, мода та інші чинники впливу.	Учень/учениця <i>Усвідомлює суть</i> раціонального споживача; <i>розуміє</i> засади суверенітету споживача; <i>аналізує</i> вплив реклами та моди на споживчий вибір
8.	1	1	<i>Практична робота №1.</i> «Створення реклами власного товару чи послуги».	Учень/учениця: <i>має</i> уяву про недобросовісну рекламу; <i>знає</i> про особливості виробництва рекламних продуктів; <i>розробляє</i> зміст та дизайн авторської рекламної листівки

Розділ II. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СПОЖИВАЧІВ

9.	1	2	Тема 7. Законодавство України щодо захисту прав споживачів. Закон України «Про захист прав споживачів». Права споживачів. Моє право на інформацію про продукцію, на вибір, на якість і безпеку товарів і послуг.	Учень/учениця: <i>знає</i> про Закон України «Про захист прав споживачів»; <i>називає</i> основні права споживачів; <i>розуміє</i> роль якості товарів та послуг для власної безпеки
10.	1	3	Тема 8. Мої обов'язки та відповідальність як споживача. Обов'язки та відповідальність споживачів. Інструкції та правила користування товарами та послугами.	Учень/учениця: <i>називає та характеризує</i> основні обов'язки споживачів; <i>аналізує</i> інструкції до товарів та правила користування ними; <i>усвідомлює</i> необхідність виконання обов'язків споживача
11.	1	3	Тема 9. Хочу захистити свої права як споживача. Порушення прав споживачів. Захист прав споживача. Державні, місцеві органи захисту прав споживачів. Громадські організації.	Учень/учениця: <i>знає</i> про можливість захисту прав споживачів; <i>наводить</i> приклади ситуацій щодо захисту власних прав споживача; <i>розуміє</i> необхідність захисту прав споживачів; <i>називає</i> організації, що допомагають у захисті прав споживачів
12.	1	1	<i>Практична робота №2.</i> «Створюємо пам'ятку споживача»	Учень/учениця: <i>формулює</i> важливі поради споживачам; <i>визначає</i> алгоритм самозахисту споживача

Розділ III. ЕТИКА ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

13.	2	3	Тема 10. Етика взаємовідносин споживача та інших учасників ринку. Поведінка та мовний етикет споживача. Спілкування. Діалог. Усний та письмовий договори.	Учень/учениця: <i>уміє</i> будувати діалоги; <i>порівнює</i> усний та письмовий договори; <i>знає</i> норми морально-етичної поведінки споживача
-----	---	---	---	--

14.	1	1	<i>Практична робота №3. «Розробка правил етикету споживача».</i>	Учень/учениця: <i>знає</i> про етику споживання; <i>називає</i> правила етикету споживача
15.	1	2	<i>Навчальний проект.</i> Мистецькі та літературні твори з фінансовим змістом.	Учень/учениця: <i>називає</i> основні правила грамотної фінансової поведінки; <i>визначає</i> ознаки неграмотної фінансової поведінки
	16	32	Резерв 1 (3) год.	

Рекомендовані джерела

1. Азбука споживача. Навчальний посібник для учнів початкової школи. Н.В. Бородачова, Г.І. Лаврентьєва. – ТОВ «КЛІГЗ», 2003. – 44с. (книга перша), 40с. (книга друга).
2. Андрущенко В.А. Самозахист споживачів. – К.: Спільнота споживачів та громадські об'єднання. – 2007. – 64с.
3. Аксьонова О.В. Методика викладання економіки [Текст] : навч. посіб. / О. В. Аксьонова. – К. : КНЕУ, 2006. – 708 с.
4. Бодо Шефер. Пес на ім'я Мані або абетка грошей [Текст]. – Львів.: Видавництво Старого лева, 2015. – 231 с.
5. Варецька О.В. Початок сучасної економіки. 1 частина: Методичний посібник для вчителя. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 100 с.
6. Варецька О.В. Початок сучасної економіки. 2 частина: Методичний посібник для вчителя. – Запоріжжя: Просвіта, 2005. – 108 с.
7. Ділова активність [Текст]: Методичний посібник з дидактичним наповненням для вчителів економіки та основ підприємницької діяльності (економічний курс). За заг. ред. П. Гнуса. – Львів, 2001. – 260 с.
8. Закон України «Про захист прав споживачів» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
9. Коцюрубенко Г. Формування заощаджень українськими домогосподарствами [Електронний ресурс] / Г. Коцюрубенко // Вісник КНТЕУ. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2011/05/7.pdf>.
10. Логінова Т. В. Фінансова незалежність: перші кроки / Т. В. Логінова. // Економіка в школах України. – 2012. – №7. – С. 80.
11. Нетрадиційні уроки з економіки [Текст] : Навч.-метод. посіб. / Укл. О.В. Часнікова. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2008. – 128 с.
12. Основи споживчих знань : Навч.-метод. посіб. для загальноосв. навч. закл.: 1 – 12 кл. / [Гільберг Т.Г., Довгань А.І., Капіруліна С.Л. та ін.] ; за заг. ред. Н.В. Бескової, А.С. Єрохіної, К.О. Максименко, О.В. Овчарук. – К. : Навч. книга, 2008. – 816 с.
13. Програма розвитку фінансового сектору (USAID/FINREP-II) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.finrep.kiev.ua/structure/finedu/general_ua.php.
14. Розробки уроків до курсу «Азбука споживача» [Текст]: Навч.-метод. посіб. / Смага О. В., Якубчук В.Б. [за заг. ред. О. В. Часнікової]. – Луганськ : Знання, СПБ Резников В.С. – 140 с.
15. Фінансова грамотність та захист прав споживачів у Польщі. Проект розвитку фінансового сектору FINREP [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://finrep.kiev.ua/download/finlit_poland_sep2012_ua.pdf.